

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 07, Июль

GERMANIYADA FASHIZMNING KO‘TARILISHI

Abduraxmonov Azamat Ostanqulovich

Email - azamat228410@gmail.com

O‘roqov Botir Muzaffar o‘g‘li

Email - botirergashov258@gmail.com

Termiz Iqtisodiyot va servis universiteti

Pedagogika va ijtimiy-gumanitar fanlar fakulteti

Annotatsiya

Ushbu maqolada Germaniyada fashizmning vujudga kelish sabablari, uning siyosiy va ijtimoiy asoslari, Adolf Gitler boshchiligidagi Natsistlar partiyasining hokimiyatga kelish jarayoni hamda fashizmning mamlakat ichki va tashqi siyosatiga ta‘siri tahlil qilinadi. Maqolada shuningdek, Birinchi jahon urushi oqibatlari, Versal shartnomasi, iqtisodiy inqiroz va millatchilik kayfiyatlarining kuchayishi kabi omillar ham keng yoritilgan. Tadqiqot jarayonida Germaniyada fashistik ideologiyaning shakllanishi va uning dunyo tarixidagi oqibatlari baholangan.

Kalit so‘zlar: Germaniya, fashizm, natsizm, Adolf Gitler, Birinchi jahon urushi, Versal shartnomasi, millatchilik, iqtisodiy inqiroz.

THE RISE OF FASCISM IN GERMANY

Abdurakhmonov Azamat Ostanqulovich

Email - azamat228410@gmail.com

O‘roqov Botir Muzaffar o‘g‘li

Email - botirergashov258@gmail.com

Termez University of Economics and Service

Faculty of Pedagogy and Social and Humanities

Annotation

This article analyzes the causes of the emergence of fascism in Germany, its political and social foundations, the process of the Nazi Party led by Adolf Hitler coming to power, and the impact of fascism on the country's domestic and foreign policy. The

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 07, Июль

article also extensively covers factors such as the consequences of the First World War, the Treaty of Versailles, the economic crisis, and the rise of nationalist sentiments. In the course of the research, the formation of fascist ideology in Germany and its consequences in world history were assessed.

Keywords: Germany, fascism, Nazism, Adolf Hitler, World War I, Treaty of Versailles, nationalism, economic crisis.

РОСТ ФАШИЗМА В ГЕРМАНИИ

Абдурахмонов Азамат Останакулович

Email: azamat228410@gmail.com

Уроков Ботир Музаффарович

Email: botirergashov258@gmail.com

Термезский университет экономики и сервиса

Педагогический факультет и социально-гуманитарные науки

Аннотация

В статье анализируются причины возникновения фашизма в Германии, его политические и социальные основы, процесс прихода к власти нацистской партии во главе с Адольфом Гитлером, а также влияние фашизма на внутреннюю и внешнюю политику страны. В статье также подробно рассматриваются такие факторы, как последствия Первой мировой войны, Версальский мирный договор, экономический кризис и рост националистических настроений. В ходе исследования дана оценка формированию фашистской идеологии в Германии и её влиянию на мировую историю.

Ключевые слова: Германия, фашизм, нацизм, Адольф Гитлер, Первая мировая война, Версальский договор, национализм, экономический кризис.

Kirish

XX asrning birinchi yarmi insoniyat tarixida eng keskin siyosiy o'zgarishlar va qarama-qarshiliklar davri bo'ldi. Bu davrda Yevropaning ayrim mamlakatlarida totalitar tuzumlar shakllanib, xalqaro munosabatlar tizimini tubdan o'zgartirdi. Germaniyada fashizmning ko'tarilishi ushbu jarayonning eng keskin va xavfli

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 07, Июль

ko‘rinishlaridan biri bo‘ldi. Fashizm — totalitar tuzumning bir ko‘rinishi bo‘lib, u ultramillatchilik, siyosiy muxolifatni bostirish, davlat hokimiyatining cheksizligi va harbiy ekspansiyani asosiy g‘oya sifatida ilgari suradi.

Germaniyada fashizmning shakllanishi tasodifiy hodisa emas edi. Birinchi jahon urushida mamlakatning mag‘lubiyati, Versal shartnomasining og‘ir shartlari, iqtisodiy qiyinchiliklar, siyosiy beqarorlik va xalq orasida kuchaygan norozilik kayfiyati fashistik ideologiyaning ildiz otishi uchun qulay zamin yaratdi. Bu maqolada fashizmning Germaniyada qanday paydo bo‘lgani, qanday kuchga aylangani va bu jarayonning butun dunyo tarixiga ta’siri haqida batafsil so‘z yuritiladi.

Asosiy qism

1. Fashizm tushunchasi va Germaniyadagi o‘ziga xosligi

Fashizm Italiyada paydo bo‘lgan bo‘lsa-da, Germaniyada u natsizm nomi bilan o‘ziga xos shakl oldi. “Natsizm” (Nationalsozialismus) — milliy sotsializmning qisqartmasi bo‘lib, u faqat iqtisodiy va siyosiy boshqaruv shakli emas, balki irqchilik va antisemitizmga asoslangan mafkurani ham o‘z ichiga oladi. Adolf Gitler boshchiligidagi Germaniya milliy sotsialistik ishchi partiyasi (NSDAP) fashizmning bu turini targ‘ib qildi.

2. Birinchi jahon urushining oqibatlari

1914–1918 yillardagi Birinchi jahon urushi Germaniya uchun og‘ir yo‘qotishlar keltirdi. Urush yakunida imzolangan Versal shartnomasi Germaniyaga juda og‘ir iqtisodiy va hududiy yo‘qotishlarni yukladi:

* Germaniya o‘z hududining bir qismini (Elsas-Lotaringiya, Polsha korridori va boshqa hududlar) yo‘qotdi.

* Armiyasi 100 ming askar bilan cheklab qo‘yildi.

* Harbiy texnika ishlab chiqarish taqiqlab qo‘yildi.

* 132 milliard oltin mark miqdorida reparatsiya to‘lovi belgilandi.

Bu shartlar Germaniya xalqida chuqur adovat va g‘azab uyg‘otdi. Milliy g‘urur poymol etildi, bu esa ultramillatchilik kayfiyatini yanada kuchaytirdi.

3. Iqtisodiy inqiroz va ijtimoiy beqarorlik

1920-yillar boshida Germaniya iqtisodiy jihatdan inqiroz holatiga tushib qoldi. 1923-yilda inflyatsiya shunchalik kuchaydiki, odamlar non sotib olish uchun savat-

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 07, Июль

savat pul olib yurishga majbur bo'ldi. 1929-yildagi jahon iqtisodiy inqirozi (Buyuk Depressiya) esa vaziyatni yanada og'irlashtirdi. Millionlab odamlar ishini yo'qotdi, ishlab chiqarish keskin kamaydi.

Ana shunday vaziyatda radikal g'oyalar, jumladan fashizm va kommunizmga qiziqish ortdi. NSDAP o'zini mamlakatni "qutqaruvchi kuch" sifatida ko'rsatib, xalqning norozilik kayfiyatidan ustalik bilan foydalandi.

4. Adolf Gitler va Natsistlar partiyasining hokimiyatga kelishi

Adolf Gitler 1919-yilda Germaniya ishchi partiyasiga qo'shilib, tez orada uni Germaniya milliy sotsialistik ishchi partiyasiga aylantirdi. Partiyaning mafkurasi quyidagilarga asoslandi:

1. Versal shartnomasini bekor qilish;
2. Germaniyaning "buyukligiga" qaytish;
3. Yagona yetakchi (Führer) atrofida milliy birlik;
4. "Sof" ariy irqini ustun qo'yish va boshqa irqlarni kamsitish;
5. Yashash uchun "hayotiy makon" (Lebensraum) siyosatini amalga oshirish.

1933-yil yanvar oyida Gitler reyx-kansler etib tayinlandi. Oradan ko'p o'tmay, u barcha muxolif partiyalarni taqiqladi, matbuotni nazorat ostiga oldi va totalitar tuzum o'rnatdi.

5. Fashistik tuzumning ichki siyosati

Gitler hokimiyatga kelgach, mamlakatni totalitar asosda boshqarishni yo'lga qo'ydi. Siyosiy muxolifat yo'q qilindi, Gestapo (maxfiy politsiya) orqali aholiga qo'rquv solindi, ta'lim va madaniyat fashistik mafkuraga moslashtirildi. Yahudiylarga nisbatan kamsitish va ta'qib siyosati kuchaydi, 1935-yildagi Nyurnberg qonunlari bilan ular fuqarolik huquqlaridan mahrum etildi.

6. Tashqi siyosat va urushga tayyorgarlik

Gitler Germaniyani qayta qurollantirish va hududiy kengaytirishga kirishdi. 1936-yilda Reynlandiya qayta ishg'ol qilindi, 1938-yilda Avstriya Germaniyaga qo'shib olindi (Anschluss), Sudet viloyati egallandi. Bu harakatlar oxir-oqibat 1939-yilda Ikkinchi jahon urushining boshlanishiga olib keldi.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 07, Июль

Xulosa

Germaniyada fashizmning ko‘tarilishi — bu faqat ichki siyosiy jarayon emas, balki butun jahon tarixiga ta’sir ko‘rsatgan ulkan hodisadir. Birinchi jahon urushidagi mag‘lubiyat, Versal shartnomasining og‘ir shartlari, iqtisodiy va siyosiy beqarorlik, milliy g‘ururning toptalishi fashistik mafkuraning tez ildiz otishiga zamin yaratdi. Adolf Gitlerning kuchli propagandasi va xalqning radikal o‘zgarishlarga bo‘lgan ishtiyoqi natijasida Germaniya totalitar tuzum qo‘liga o‘tdi. Bu tuzum nafaqat Germaniya, balki butun dunyo uchun fojiali oqibatlar keltirib chiqardi — Ikkinchi jahon urushi, millionlab insonlarning halok bo‘lishi va yevropalik yahudiylarning ommaviy qirg‘ini (Holokost). Fashizm tarixdan og‘ir saboq bo‘lib qolgan va insoniyat bunday tuzumlarning qayta yuzaga kelishiga yo‘l qo‘ymasligi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Shirer, W. L. *The Rise and Fall of the Third Reich*. — New York: Simon & Schuster, 1960.
2. Kershaw, I. *Hitler: A Biography*. — London: Penguin Books, 2008.
3. Fest, J. *Hitler*. — New York: Harcourt, 1974.
4. Evans, R. J. *The Third Reich in Power*. — New York: Penguin Press, 2005.
5. Snyder, L. *Encyclopedia of the Third Reich*. — New York: McGraw-Hill, 1976.
6. Overy, R. *The Origins of the Second World War*. — London: Longman, 1998.
7. Bullock, A. *Hitler: A Study in Tyranny*. — London: Penguin Books, 1990.
8. Mommsen, H. *The Rise and Fall of Weimar Democracy*. — Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1996.
9. Weinberg, G. L. *A World at Arms: A Global History of World War II*. — Cambridge: Cambridge University Press, 1994.
10. Hiden, J., Farquharson, J. *Explaining Hitler’s Germany*. — London: Batsford, 1983.